

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Кафедра англійської мови

ДИПЛОМНА РОБОТА

магістра

**з теми: «ТВОРЧИСТЬ ДЖОНА О'ХАРИ У КОНТЕКСТІ
АМЕРИКАНСЬКОГО РЕАЛІЗМУ ХХ СТОЛІТТЯ»**

Виконала:

студентка 2 курсу Ang1 M19z групи
спеціальності 014 Середня освіта (Мова і
література (англійська))

Маньовська Наталя Василівна

Керівник:

Шулик Поліна Львівна,

кандидат філологічних наук, доцент

Рецензент:

Рарицький Олег Анатолійович,

доктор філологічних наук, професор,
завідувач кафедри історії української
літератури та компаративістики

Кам'янець-Подільський – 2020 року

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1 ОСОБЛИВОСТІ АМЕРИКАНСЬКОГО	
РЕАЛІЗМУ ХХ СТОЛІТТЯ	
1.1 Історико-культурний контекст доби.	8
1.2 Місце реалізму в американській літературі ХХ ст.	12
Висновки до розділу.	26
РОЗДІЛ 2 СВОЄРІДНІСТЬ ТВОРЧОГО МЕТОДУ	
ДЖОНА О'ХАРИ	
2.1 Еволюція творчості Джона О'Хари.	28
2.2 Поетика роману Джона О'Хари «Побачення в Самаррі».	38
2.2.1 Місце роману у творчому доробку письменника.	38
2.2.2 Вплив письменників-одномумців на концепцію роману «Побачення у Самаррі».	40
2.2.3 Сюжет роману у контексті традиційної проблематики американської літератури ХХ століття.	42
2.2.4 Особливості стилю роману «Побачення у Самаррі».	46
2.3 Модерністський прийом «потoku свідомості» у реалістичній прозі Джона О'Хари.	57
Висновки до розділу.	74
ВИСНОВКИ	76
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	79

ВСТУП

У літературознавстві визначити ступінь художньої вартості твору і міру величі того чи іншого автора, без сумніву, дуже важко. Адже у кожному епоху в кожній літературі працюють зазвичай письменники дуже талановиті, іноді навіть геніальні: «літературні святі» (В. Шкловський), «генерали» (Ю. Тинянов), «полковники та капітани» (І. Айзеншток), «стовпи» (М. Плевако), Наполеони (С. Кормилов), а поряд – письменники середнього рівня або й малоталановиті. Спостерігається приблизно така градація оцінок, які визначають масштаби художніх обдаровань: геніальний, великий, знаменитий, талановитий, визначний, відомий [21, с. 15].

Зазвичай, говорячи про реалістичну літературу США ХХ століття, мають на увазі, перш за все великих і знаменитих: Т. Драйзера і У. Фолкнера, Е. Гемінгвея і Ф. С. Фіцджеральда, Д. Стейнбека і Т. Вайлдера, Дж. Лондона і Дж. Дос Пассоса – тобто письменників «першого ряду», з творчістю яких в нашому уявленні ототожнюється американська художня проза цього періоду. Саме їх вивчають, досліджують, адже вважають, що саме вони уособлюють літературну епоху. Але для ключових фігур історико-літературного процесу необхідне досить складне літературне тло, на якому вони час від часу виникають і яке створюється завдяки письменникам «другого ряду».

Часто «другорядного» письменника порівнюють з літописцем чи хронікером, який оперативно відгукується на насущні, злободенні питання, оглядає довкілля, змальовує різноманіття осіб, занять, нічого не випускає з поля зору, не залишає осторонь побачене чи почуте. Підтвердження цього ми знаходимо у творчості американського прозаїка Джона О'Хари, об'єктом пильної уваги якого стає великий пласт американської дійсності, злободенні проблеми і теми сучасної та рідної йому Америки: багатства, особистого успіху, тема «маленької людини» в «світі долара», «великих грошей» і злочинів, тема любові і кар'єри. Без «другорядної» творчості Дж. О'Хари палітра американської літератури виявилася б явно неповною.

Значимість творчого спадку Джона О'Хари для американської літератури ХХ століття важко переоцінити. Його роман «Побачення в Самаррі» («Appointment in Samarra») дозволяє скласти чітке уявлення про Америку як країну і державу, і про американців – як народ. На думку, як американських літературознавців, таких як Ш. Гребстайн, Ф. Макшейн, Ф. Фарр, М. Брукколі, так і вітчизняних критиків (О. М. Зверев, М. А. Анастасьєв, Т. Н. Денисова), Дж. О'Хара є одним з найбільш «американських» письменників, у творах якого зримо і яскраво відбився дух Сполучених Штатів. Незважаючи на це, в українському літературознавстві немає значних наукових розвідок (монографій, дисертаційних досліджень), присвячених творчості письменника, звертання до якої спостерігається лише на рівні посилань в окремих статтях. Все це обумовлює **актуальність** представленого дослідження.

Мета – розглянути творчість письменника в контексті американської літератури 30-х років ХХ століття, довести, що саме творчість Дж. О'Хари презентує специфіку американського реалізму в добу модернізму.

Досягнення основної мети роботи вимагає постановки таких **завдань**:

- здійснити аналіз політичного та економічного становища США у 30-ті роки ХХ століття;
- визначити характерні особливості американського реалізму ХХ століття та їх функціонування в поетиці Джона О'Хари;
- дослідити роль і значення літературної традиції в становленні і розвитку Дж. О'Хари як художника слова;
- виявити місце роману «Побачення у Самаррі» в творчій еволюції письменника;
- проаналізувати проблематику, систему образів та поетичні домінанти роману «Побачення у Самаррі»;
- звернути увагу на своєрідне поєднання у творчості письменника реалістичних елементів з модерністськими тенденціями, зокрема прийомом «потік свідомості».

Об'єкт дослідження – своєрідність американського реалізму ХХ століття.

Предмет дослідження – творча спадщина Дж. О'Хари, роман «Побачення в Самаррі».

У вітчизняній американістиці утвердилася думка про Дж. О'Хару як про «другорядного» письменника, «реєстратора» подій американської дійсності. Цю думку поділяють і багато американських літературознавців (Г. Відал, Г. Кенбі, Р. Карсон). В той же час, значна частина критиків намагається об'єктивно оцінити творчість письменника.

Американську критику творчість Дж. О'Хари зацікавила, починаючи з перших його публікацій. Відразу ж після виходу в світ роману «Побачення в Самаррі», в огляді «Норт Американ ревію» («The north American review») з'явилися рецензії на роман – «Мораль нікчемності» Р. Блекмура і «Життя заміського клубу» Г. Брікелла, а також стаття Г. Кенбі «Містер О'Хара і школа вульгаризму» в «Сетердей Рев'ю» («Saturday review»). Ці статті стали початком суперечливого ставлення до творчості письменника, яке і зберігалось до останніх днів його життя. Разом з тим, не було жодного оповідання, не говорячи вже про більш великі твори О'Хари, які б не стали предметом уваги з боку американських літературознавців.

У 60-ті роки з'являються перші монографії, присвячені творчості Дж. О'Хари: Р. Карсона «Художня проза Джона О'Хари», («The fiction of John O'Hara»), Ш. Гребстайна «Джон О'Хара» («John O'Hara»), Ч. Воллкатта «Джон О'Хара» («John O'Hara»).

Ш. Гребстайн традиційно розглядає творчість Дж. О'Хари у зіставленні з творчістю Е. Гемінгвея і Ф. С. Фіцджеральда. При цьому, він підкреслює соціальну значущість творів письменника.

Набагато більш критичний по відношенню до Дж. О'Хари Г. Відал, який висуває проти письменника цілий ряд «звинувачень»: копіювання життя, беззмістовність оповідань, захоплення діалогом як найбільш простою і легкою літературною формою, поверхнева розробка образів і, нарешті – відсутність

політичного і морально-етичного стержня, на якому має триматися творчість будь-якого письменника.

Грунтовні роботи, присвячені О'Харі, вийшли в Америці в 70-ті–80-ті роки. У їх числі монографії М. Брукколі «Справа О'Хари» («O'Hara concern»), Р. Лонга «Джон О'Хара» («John O'Hara»), Ф. Макшейна «Життя Джона О'Хари» («The life of John O'Hara»).

Показово в цьому плані думка одного з провідних американських критиків – М. Брукколі, що знайшла відображення в монографії «Справа О'Хари», в розділі з промовистим заголовком «Майстер»: «Які підстави включення Джона О'Хару в число класиків американської літератури? В першу чергу – американізм його творів: його цінність як хронікера трьох десятиліть американського життя. Неперевершена точність цієї хроніки дозволяє віднести його твори до досягнень нашої літератури» [34, с. 342].

Головний висновок, до якого приходять американські літературознавці, зводиться до того, що, незважаючи на близькість багатьох творів Дж. О'Хари до «масової літератури», в своїх кращих книгах, зокрема, в романі «Побачення в Самаррі» письменник постає як справжній майстер художнього слова.

У представленому дослідженні по-новому розглянута творча спадщина письменника і доведено, що він був одним з найбільш обдарованих представників літератури США, в творчості якого знайшли продовження традиції таких видатних художників слова, як Ф. С. Фіцджеральда, Е. Гемінгвея, Д. Голсуорсі, Д. Конрада.

Наукова новизна даного дослідження полягає в тому, що у ньому, чи не вперше в українській американістиці, де звернення до літературної спадщини письменника обмежується згадками у декількох статтях, творчість Дж. О'Хари розглядається як своєрідна презентація поєднання класичного реалізму з модерністськими тенденціями.

Методологічною основою дослідження є загальнотеоретичні висновки сучасного літературознавства. Висунуті завдання обумовили поєднання історико-літературного і порівняльно-типологічного методів дослідження.

Практичне значення результатів дослідження обумовлюється його історико-літературною спрямованістю, прагненням усвідомити сучасний літературний процес. Матеріали наукової розвідки можуть бути використані як і у загальних курсах лекцій з історії зарубіжної літератури ХХ століття, історії літератури США ХХ століття, так і у спеціальних курсах з американської літератури 30-х років ХХ століття, присвячених жанру реалістичного роману, питанням поезики, проблемам традицій і новаторства. Теоретичні судження і практичні результати дослідження можуть стати істотним і необхідним доповненням історії сучасної зарубіжної літератури.

Апробація роботи була здійснена на студентській науковій конференції Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка 23 вересня 2020 року та у публікації у «Збірнику наукових праць студентів та магістрантів факультету іноземної філології Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка»:

Маньовська Н. В. Місце реалізму в літературі США ХХ ст. *Збірник наукових праць студентів та магістрантів факультету іноземної філології Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка*. Випуск 13. Кам'янець-Подільський : видавець Панькова А. С., 2020. С.143-146.

Обсяг та структура дослідження. Робота складається з двох розділів, вступу, висновків, списку використаних джерел. Її обсяг без списку використаних джерел становить 78 сторінок комп'ютерного набору. Додається список використаних джерел (67 позицій).

ВИСНОВКИ

Американська література 30-тих років ХХ століття характеризується духом соціального протесту і революційності. Економічний крах 1929 року, за яким пішла ланцюгова реакція по всій Європі, зруйнував щасливий настрій Америки у «епоху джазу» двадцятих років. Масове «падіння» акцій на фондовій біржі Нью-Йорка, економічний обвал, закриття підприємств, безробіття позначили нову добу американської історії – епоху Депресії.

Першою реакцією на Депресію стала реалістична, соціально орієнтована література протесту. В центрі уваги письменників опиняється особистість з активною громадянською позицією. Звернення до нових тем, нового бачення життя, нових естетичних ідеалів – все це яскраво характеризує американський реалізм ХХ століття.

Творчість Джона О'Хари (1905-1970) представляє важливий етап у розвитку американської літератури ХХ століття. Твори письменника носять яскраво виражений американський характер, відрізняються своєрідним національним колоритом, зримо створюють впізнаваний образ Америки 30-60-х років ХХ століття. Найбільший вплив на становлення і розвиток О'Хари як художника та майстра слова, стиль і поетику його творів справили Ф. С. Фіцджеральд і Е. Гемінгвей. У той же час творчість Дж. О'Хари розвивалася в руслі європейської реалістичної традиції О. де Бальзака, Г. Флобера, Д. Голсуорсі, Д. Конрада.

Дж. О'Хару прийнято вважати письменником «другого ряду». Не заперечуючи дане твердження, слід підкреслити самобутність таланту цього художника слова, творче засвоєння ним традицій і досягнень майстрів американської і світової літератури загалом.

«Побачення в Самаррі» є вершинним твором не тільки початкового етапу літературної діяльності Дж. О'Хари, але і всієї його творчості, що і заслуговує відповідної уваги з боку літературознавців. У ньому відбилася атмосфера свого

часу, критичне сприйняття письменником американської дійсності «червоних тридцятих».

Розглядаючи роман «Побачення в Самаррі» в контексті американської літератури 30-х років, слід звернути увагу на ряд найважливіших особливостей цього твору, пов'язаних з постановкою соціальних проблем.

Літературу Америки 30-х років характеризують твори гострої критичної спрямованості, герої яких займають активну життєву позицію, борються за свої громадянські права і соціальну справедливість. Страх і рефлексія – невідомі їм почуття. В творчості Дж. О'Хара страх стає домінуючим почуттям.

У період ХХ століття реалізм та модернізм співіснують та впливають один на одного. Один з головних літературних прийомів модернізму — потік свідомості, можна простежити у літературі американського реалізму. Однак, потік свідомості у реалізмі відрізняється від потоку свідомості, як такого.

Приєм «потіку свідомості» у Дж. О'Хари, як одного з представників американського реалізму ХХ ст., лежить в руслі пошуків нових виразних засобів як і попередньої, так і подальшої традицій. Відмінною особливістю внутрішніх монологів О'Хари є те, що вони, як правило, позбавлені фрагментарності, роздробленості, алогічності, характерних для потоку свідомості, наприклад, Дж. Джойса, хоча його вплив на творчість Дж. О'Хари не викликає сумнівів. Внутрішні монологи в романі «Побачення в Самаррі» служать не тільки важливою психологічною характеристикою героїв, але й джерелом інформації про них.

Головним персонажем роману письменник зробив розслаблену, сповнену похмурих очікувань людину. Образ Джуліана Інглиша вплинув на появу низки героїв у творчості американських письменників наступного покоління. Ще в 30-ті роки художник слова Дж. О'Хара передбачив наближення ери тотальної самотності і роз'єднаності американців.

Центральною антитезою роману є любов-ненависть. Всупереч заповітам Христа, не любов і терпимість, а злість і прагнення «розіп'яти» рухають поведінкою і вчинками людей по відношенню до своїх ближніх. Трагізм роману

визначений самою назвою: «Самарра» – біблійне місто, в якому побачення призначає сама Смерть. Основа роману – моральний бунт головного героя проти неписаних, але зримих і стійких законів американської провінції.

Ім'я Джона О'Хари стоїть у ряді імен кращих американських письменників ХХ століття, а його творчість виходить далеко за рамки «другорядної», адже презентує своєрідну версію реалізму в добу модернізму.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Анастасьев Н. Лица в толпе / Д. О'Хара. *Свидание в Самаре*. Библиотека США. Москва : Художественная литература, 1986. С. 3–20.
2. Ван Спанкерен К. Література Сполучених Штатів : нарис / пер. з англ. І. Прохоровича. Інформаційне агентство США, 1997. 142 с.
3. Гиленсон Б. А. Американская литература 30-х годов XX века. Москва : Высшая школа, 1974. 264 с.
4. Гиленсон Б. А. История литературы США : учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений. Москва : вид. центр «Академия», 2003. 704 с.
5. Гиленсон Б. А. Хемингуэй и его женщины. Страницы жизни и творчества : монография. Москва : ИНФРА-М, 2017. 264 с.
URL: <http://znanium.com/bookread2.php?book=608701&spec=1> (дата звернення 13.09.2020)
6. Глик Н. Пути развития современного американского романа. *Америка*. 1961. № 54, С. 50–55.
7. Грибанов Б. Т. Хемингуэй Э. Из интервью. Москва : Молодая гвардия, 1971. 448 с.
8. Денисова Т. Н. Історія американської літератури ХХ століття. Київ : вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2012. 487 с.
9. Джеймс В. Научные основы психологии / пер. з англ. Л. Оболенского. Санкт-Петербург : Санкт-Петербургская электропечатня, 1902. 370 с.
10. Драйзер Т. Американська трагедія : роман / пер. з англ. І. Буше, Л. Смілянський, Л. Ященко. Київ : Радянський письменник, 1955. 666 с.
11. Засурский Я. Н. Американская литература XX века. Москва : МГУ, 1984. 504 с.
12. Зверев А. М. «Американская трагедия» и «американская мечта» / *Литература США XX века: Опыт типологического исследования*. Москва : Наука, 1978. 565 с.
13. Злобин Г. В стране Джона О'Хары. *Иностранная литература*. 1972. № 10. С. 144–149.

14. Кашкин И. А. Эрнест Хемингуэй. Москва : Художественная литература, 1966. 296 с.
15. Киреева И. В. Линкольн Стеффенс. Горький : ГГУ, 1975. 113 с.
16. Конрад Д. Избранное. Москва : Гослитиздат, 1959. Т. 2. 679 с.
17. Мулярчик А. С. США – век XX: грани литературного процесса. Москва : Барановичи, 1994. 344 с.
18. О'Хара Дж. Баттерфілд, 8 : роман / пер. з англ. Х. Ведмідь. Харків : вид-во «Ранок» : вид-во «Фабула», 2018. 352 с
19. О'Хара Дж. Побачення у Самаррі : роман / пер. з англ. Х. Бута. Харків : вид-во «Ранок» : вид-во «Фабула», 2018. 320 с.
20. Позднякова Л. Р. История английской и американской литературы. Ростов-на-Дону : Феникс, 2002. 320 с.
21. Прозорова И. В. «Великие» и «второстепенные писатели в литературном процессе. *Русская словесность*. 2006. № 6. С. 13–20.
22. Рымарь Н.Т. Современный западный роман. Проблема эпической и лирической формы : монография. Воронеж : ВГУ, 1978. 128 с.
23. Роднянская И. Б. Мир Генриха Белля. *Вопросы литературы*. 1966. № 10. С. 69–104.
24. Фицджеральд Ф. С. Ніч лагідна. Великий Гетсбі / переклад з англ. М. Пінчевський. Київ : Дніпро, 1982. 472 с.
25. Фицджеральд Ф. С. Портрет в документах : худ. публицистика / пер. с англ. А. Зверева. Москва : Прогресс, 1984. 344 с.
26. Флобер Г. Собрание сочинений : в 5 т. Москва : Правда, 1956. Т. 5 : Письма. 342 с.
27. Фрейд З. Вступ до психоаналізу / пер. з нім. П. Таращук. Київ : Основи, 1998. 709 с.
28. Хализев В. Е. Теория литературы. Москва : Высшая школа, 2002. 438 с.
29. Хемінгуей Е. Сніги Кіліманджаро.

URL: https://royallib.com/read/hemnguey_ernest/sngi_klmandgaro.html#61440

(дата звернення 19.10.2020)

30. Хоружий С. Комментарии / Дж. Джойс. *Собрание сочинений* : в 3 т. / Улисс: роман / перевод с англ. В. Хинкиса, С. Хоружего. Москва : ЗнаК, 1994. Т. 3. С. 393–605.
31. Blackmur R. A morality of pointlessness. *Nation*. 1934. August 22. P. 16–26.
32. Brickell H. Country club life. *The north American review*. 1934. October. P. 7–13.
33. Brooks Van W. *Days of the Phoenix: The nineteen-twenties*. New York : Dutton, 1957. 193 p.
34. Brucoli M. J. *The O'Hara concern: a biography of John O'Hara*. Pittsburgh : Universtiy of Pittsburgh Press, 1995. 417 p.
35. Carson E. *The fiction of John O'Hara*. London : Forgotten Books, 2018. 80 p.
36. Canby H. Mr. O'Hara and the Vulgar school. *Saturday review of literature*. 1934. August 18. P. 9–12.
37. *Civilization in the United States. An inquiry by thirty Americans* / ed. by Harold E. Stearns. New York : Nabu Press, 2010. 592 p.
38. *Comparative American Identities. Race, Sex and Nationality in the Modern Text* / ed. with an introd. by H. J. Spillers. New York : Routledge, 1991. 198 p.
39. Cunliffe M. *The Literature of the United States*. 4th ed. London : Penguin Books, 1991. 512 p.
40. Dickstein M. Something to remember him by. *The Times Literary Supplement*. 2017. May 12.
URL: <https://www.the-tls.co.uk/articles/neglected-john-ohara/> (дата звернення 20.11.2020)
41. Farr F. Review of O'Hara. *New York Times Book Review*. March 18, 1973. P. 4–10.
42. Fitzgerald F. S. *My Lost City: Personal Essays* / ed. by James L. W. West III
Cambridge : Cambridge University Press, 2005. 340 p.
43. Friedman M. *Stream of consciousness: A study in Literary method*. New Haven : Yale University , 1955. 279 p.
44. Gray R. *A history of American Literature*. Hoboken : Blackwell Publishing, 2004. 900 p.
45. Grebstein Sh. *John O'Hara*. New York : Twayne Pub, 1966. 267 p.

46. Hemingway E. *The killers and other short stories*. Paris : Le Livre de Poche, 1998. 254 p.
47. High P. *An Outline of American Literature*. London : Longman, 2008. 256 p.
48. *Highlights of American Literature: based upon a core manuscript* / ed. by Carl Bode. Washington : U.S. Department of State, 2005. 288 p.
49. Hoffman F. *Freudianism and the literary mind* / 2-nd edition. Louisiana : Louisiana State University Press, 1957. 350 p.
50. Long R. E. *John O'Hara*. New York : Ungar, 1983. 197 p.
51. Macshane F. *The life of John O'Hara*. New York : Elsevier-Dutton Co, 1980. 274 p.
52. Madden D. Focus on "Appointment in Samarra" in *Tough Guy Writers of the 1930's*. Carbondale : Southern Illinois University Press, 1968. 392 p.
53. O'Hara J. *A cub tells his story*. Iowa City : Windhover Press ; Bruccoli Clark, 1974. 134 p.
54. O'Hara J. *Appointment in Samarra*. London : Faber Faber, 1935. 269 p.
55. O'Hara J. *Appointment in Samarra*. New York : The Modern Library, 1952. 273 p.
56. O'Hara J. *Gibbsville, PA: The Classic Stories: first edition* / ed. by Matthew Bruccoli. New York : Carroll & Graf, 1992. 864 p.
57. O'Hara J. *Selected stories*. New York : Random House, 1956. 303 p.
58. O'Hara J. *Sermons and Soda-Water*. New York : Carroll & Graf Pub, 1986. 110 p.
59. O'Hara J. *Stories* / ed. by Charles McGrath. New York : The Library of America, 2016. 880 p.
60. Passos Dos J. *Manhattan*. London : Penguin Books, 2000.
URL: https://royallib.com/read/Passos_John/manhattan_transfer.html#556830
(дата звернення 19.10.2020)
61. Pattee F. L. *The History of American Literature since 1870*. New York : Nabu Press, 2010. 470 p.
62. Stein L. He Told the Truth about His Time. *The New Yorker*. 2013. August 19.
URL: <https://www.newyorker.com/books/page-turner/he-told-the-truth-about-his-time>
(дата звернення 10.08.2020)

63. Taylor W. *The story of American letters*. London : Forgotten Books, 2018. 514 p.
64. The Novels Novelists Read or Taking in the Washing. *New York Times Book Review*. August 3, 1949. P. 3–7.
65. *The Oxford Companion to Twentieth Century Literature in English* / ed. by J Stringer. Oxford ; New York : OUP, 1996, 752 p.
66. *The Penguin Companion to Literature: U.S.A. and Latin America* / ed. by E. Mottram, M. Bradbury and J. Franco. London : Penguin Press, 1971. 384 p.
67. Vidal G. *Reflections upon a sinking ship*. New York : Little Brown, 1969. 255 p.